

Makroekonomie I

Ing. Jaroslav ŠETEK, Ph.D.
Katedra ekonomiky

2. Cvičení

- Úvod do makroekonomie,
- Rozdíl mikroekonomie a makroekonomie
- Výpočet Hrubého domácího produktu – 3 metody

Úvod do Makroekonomie

- Ekonomie zkoumá alokaci vzácných zdrojů mezi alternativní využití
- Původ ekonomie – polovina 18. století (Adam Smith)
- Členění **Ekonomie** na mikroekonomii a makroekonomii – poslední třetina 19. století
- Krize 30. let 20. století – zájem o makroekonomické otázky
- 1933 – zavedl norský ekonom Ragnar A. K. Frisch pojem „Makroekonomie“
- Rozdělení **Ekonomie** na „mikroekonomii“ a „makroekonomii“ se přisuzuje zejména anglickému ekonomovi J. M. Keynesovi

Zásadní rozdíly

Mikroekonomie X Makroekonomie

- **Mikroekonomie** se orientuje na chování individuálních subjektů v ekonomice - spotřebitelů (domácností) a firem
- **Makroekonomie** se orientuje na ekonomiku jako celek. Studuje příčiny vývoje a následné dopady agregovaných proměnných. Je základem pro tvorbu hospodářské politiky.

Ukázka rozdílů Mikroekonomie X Makroekonomie

EKONOMIE	
MIKROEKONOMIE	MAKROEKONOMIE
Jaká je produkce firmy?	Jaká je produkce celé ekonomiky?
Za jakou cenu bude firma své zboží prodávat?	Jaká bude cenová hladina v ekonomice?
Jaké množství času bude domácnost věnovat na práci a na volný čas?	Jaká bude v ekonomice zaměstnanost? Kolik bude nezaměstnaných?
Kolik zboží si domácnost koupí?	Kolik zboží se do ekonomiky doveze a kolik se vyveze?

Pozitivní a normativní ekonomie

- **Dvě základní podoby ekonomie**
– **pozitivní a normativní**
- **Pozitivní ekonomie** – pouhý popis ekonomiky. Přijímá ekonomickou realitu takovou, jaká je. Jejím cílem je tuto realitu popisovat a hledat v ní zákonitosti fungování.
- **Normativní ekonomie** – zkoumání reality je pouze východiskem. Zjištěnou skutečnost hodnotí a hodnotí ji obvykle kriticky. Cílem normativní ekonomie je konstruovat předobraz dokonalejšího ekonomického systému, hrát aktivní roli ve vývoji lidské společnosti.

Příklady pozitivní a normativní ekonomie

- **Pozitivní ekonomie** – např. počet nezaměstnaných v ekonomice, míra nezaměstnanosti v ekonomice, míra inflace, hodnota hrubého domácího produktu, hodnota exportu, importu apod..
- **Normativní ekonomie** – např. míra nezaměstnanosti by neměla přesáhnout 6 %, míra inflace by neměla přesáhnout 3 %, stát by měl poskytovat podpory v nezaměstnanosti do výše minimální mzdy, měla by se zvýšit daňová sazba na 19 % apod..
- **Zásadní poučka k pochopení** – u normativní ekonomie se používají slovní obraty typu např. „*by měla, by neměla*“.

Základní makroekonomické ukazatele

- Vývoj hrubého domácího produktu
- Vývoj inflace
- Míra nezaměstnanosti
- Obchodní bilance

Makroekonomický koloběh

- Ekonomika – systém, kde se střetávají milióny ekonomických subjektů, prostřednictvím transakcí – tj. akcí institucionálních jednotek, tedy makroekonomických subjektů.
- Existují čtyři typy makroekonomických subjektů
  - 1. Domácnosti
  - 2. Firmy
  - 3. Stát – vláda
  - 4. Zahraničí
- Mezi subjekty probíhají: reálné toky (zboží, služeb, výrobních faktorů) na straně jedné a peněžní toky (důchodů, plateb)

Typy ekonomik

- Zvykové
- Příkazové - direktivní , centrálně plánovaná
- Tržní

Zvykové ekonomiky

- je historicky nejstarší
- je na nízké úrovni, a proto je vše ve společném vlastnictví
- otázky co, jak a pro koho se řeší podle zavedených rodových zvyků, tradic, které předávají starší mladším
- typický příklad v prvobytně pospolné společnosti
- v současnosti některé kmeny v rovníkové Africe, Amazonském pralese

Příkazové ekonomiky

- převládá státní vlastnictví, vláda plně rozhoduje a výroba a rozdělování
- otázky co, jak a pro koho se řeší direktivním plánem
- státní byrokracie udává směr rozvoje.
- osobní iniciativa je státem omezována a potlačována
- příkladem je komunistická plánovaná ekonomika se svými pětiletými plány
- vznik 20. léta 20. století – po VŘSR, rozvoj tzv. světové socialistické soustavy po II. světové válce ve střední a jihovýchodní Evropě, v Asii
- rozpad na přelomu 80. a 90. let 20. století

Tržní ekonomiky

- jak a pro koho se vyrábí rozhoduje trh – zákon střetávání nabídky a poptávky,
- platí systém cen, zisků a ztrát
- firmy nabízejí statky s motivací za ziskem
- je založena na iniciativě a svobodě svých jednotlivých subjektů
- Stát zasahuje do ekonomiky prostřednictvím nástrojů hospodářské politiky

Nástroje makroekonomické hospodářské politiky

- Fiskální (rozpočtová) politika – zásahy státu prostřednictvím státního rozpočtu – jeho příjmů (zejména daní) a výdajů
- Monetární (měnová) politika – zásahy prostřednictvím množství peněz v ekonomice a prostřednictvím jejich cen. Zpravidla tuto politiku realizuje centrální banka.
- Kurzová politika – zásahy prostřednictvím ovlivňování měnového kurzu. Zpravidla tuto politiku realizuje centrální banka.
- Obchodní politika – zásahy prostřednictvím cel, dovozních kvót apod.

Ukazatele výkonnosti ekonomiky

- Hrubý domácí produkt
- Nominální a reálný hrubý domácí produkt
- Čistý domácí produkt
- Hrubý národní důchod
- Disponibilní důchod

Hrubý domácí produkt (HDP)

- Definice (HDP): *Je tržní hodnota veškerých finálních statků a služeb vyprodukovaných v dané ekonomice za dané časové období.*
- *HDP je nejsledovanějším makroekonomickým ukazatelem výkonnosti ekonomiky.*

Části definice HDP

- Finální statky a služby – při výpočtu HDP započítáváme pouze hodnotu finálních statků, které slouží ke konečné spotřebě, investicím nebo vývozu. Pozor!!! Nezapočítávat hodnotu meziprojektu – potom by byl HDP nadhodnocen. V praxi se problému dvojího započítávání vyhneme použitím přidaných hodnot.
- Tržní hodnota – tzn. ceny, které platí kupující, obsahují i nepřímé daně (tj. daň z přidané hodnoty – DPH a spotřební daně).
- Veškeré finální statky a služby - které jsou statisticky zachytitelné. Existují činnosti, které nelze statisticky zachytit, např. snaha vyhnout se placení daní, či nelegální – stínová ekonomika (obchod s drogami, prostituce apod.) V posledních letech HDP zahrnuje odhady za tuto stínovou ekonomiku.
- V dané ekonomice – finální produkty vyrobené na území daného státu, bez ohledu na to, kdo je vlastníkem výrobního faktoru (rezident , nerezident dané země).
- Dané časové období - rozumí se jeden rok (popřípadě čtvrtletí)

Tři metody výpočtu HDP

- Výdajová metoda
- Výrobní metoda
- Důchodová metoda

Výdajová metoda výpočtu HDP

Obecně řečeno: Sečíst všechny výdaje vynaložené na finální statky a služby. Celkové výdaje rozčleníme do čtyř složek.

- 1. Složka – výdaje domácností na spotřebu (C)
- 2. Složka – výdaje na investice (I)
- 3. Složka – státní (vládní) výdaje na nákupy výrobků a služeb (G)
- 4. Složka – čistý export (NX)

Výdaje domácností na spotřebu (C)

- Statky krátkodobé spotřeby (potraviny, ošacení apod.)
- Statky dlouhodobé spotřeby (spotřební elektronika, vlastněné dopravní prostředky)
- Služby (doprava, kultura, volný čas apod.)

Výdaje na investice (I)

- Do výdajů na investice zahrnujeme výdaje na investice financované firmami – podniky nebo domácnostmi.
- Investice do fixního kapitálu – v průběhu výrobního procesu dochází k jejich postupnému opotřebení – amortizaci.
- Investice do zásob – výrobky a suroviny pro další použití ve výrobním procesu.

Vládní výdaje na nákupy (G)

- **Celkové vládní výdaje = výdajům na nákup statků a služeb + transfery**
- **Pozor!!!** Pouze vládní výdaje na nákup statků a služeb připočteme při výpočtu HDP k ostatním výdajům, ne transfery.
- **Proč?** Za transfery vláda nedostává patřičnou protihodnotu. Jedná se o různé sociální dávky apod.
- Výdaje na nákup statků a služeb – zajištění chodu státu (obrana, bezpečnost, školství apod...) a investiční výdaje zejména na infrastrukturu (výstavba železnic, dálnic apod...)

Čistý export (NX)

- Znamená příspěvek zahraničí na tvorbě HDP.
- Výpočet od zahraničního vývozu (exportu - X) odečteme dovoz (import M)
- Vzorec výpočtu $NX = X - M$

Shrnutí výpočtu výdajové metody HDP

- HDP ..... Hrubý domácí produkt
- C ..... Spotřeba
- G ..... Vládní výdaje na nákupy
- NX ..... Čistý export

$$HDP = C + I + G + NX$$

Výrobní metoda výpočtu HDP

- Součtem přidaných hodnot ve všech odvětví v ekonomice
- Při tomto výpočtu je nutné uvádět HDP v tržních cenách, proto se k přidaným hodnotám musí připočíst nepřímé daně a odečíst dotace.
- Nepřímé daně – DPH (daň z přidané hodnoty) a spotřební daň

Presentace výpočtu přidané hodnoty na příkladě

- Příklad prodeje knih – popis od těžby dřeva až po prodej knih

Příklad výpočtu

Stupeň produkce	Oblast výroby	Spotřeba meziproduktů	Přidaná hodnota	Příjem z prodeje
1	Lesní společnost	0	100	100
2	Dřevozářský závod	100	50	150
3	Papírna	150	80	230
4	Tiskárna	230	60	290
5	Prodejna knih	290	120	410
x	Celkem	770	410	1180

Interpretace výpočtu

- Knihu si kupující za 410, což lze interpretovat:
- Částka 410 = příjem z prodeje tiskáren (290) + přidaná hodnota prodejny knih (120)
- Znamená součet přidaných hodnot na jednotlivých stupních produkce – 5 stupňů (100 + 50 + 80 + 60 + 120)
- Je HDP

Presentace výpočtu HDP, importu a čistého domácího produktu

Ekonomika je charakterizována následujícími údaji: čistý export: - 180 mil. Kč; export: 1900 mil. Kč; znehodnocení kapitálu (odpisy): 280 mil. Kč; spotřební výdaje domácností 2100 mil. Kč; hrubé soukromé investiční výdaje: 1000 mil. Kč; vládní nákupy statků a služeb: 600 mil. Kč.

Vypočtete:

- hrubý domácí produkt
- import
- čistý domácí produkt

Výpočet hrubého domácího produktu

Algoritmus:

1. vzorec výpočtu HDP

$$\text{HDP} = C + I (\text{hrubé}) + G + \text{NX}$$

2. dosazení

$$\text{HDP} = 2100 + 1000 + 600 - 180 = \underline{\underline{3520}}$$

Výpočet importu I

Dáno:

$$NX = -180, \quad E = 1900$$

Algoritmus:

1. vzorec : $NX = E - I$
2. dosazení a výpočet: $-180 = 1900 - I = \underline{2080}$

Výpočet čistého domácího produktu

Výchozí vzorec:

$$\text{HDP} = \text{čistý domácí produkt} + \text{znehodnocení kapitálu}$$

$$\text{čistý domácí produkt} = \text{HDP} - \text{znehodnocení kapitálu}$$

$$\text{čistý domácí produkt} = 3520 - 280 = \underline{3240}$$

Důchodová metoda výpočtu HDP

Přidaná hodnota znamená v ekonomice zdroj pro důchody výrobních faktorů.

Důchodovou metodou velikost HDP zjistíme tak, že sečteme:

- Mzdy (včetně dalších nákladů na zaměstnance)
- Renty
- Úroky
- Zisky
- Znehodnocení – amortizaci kapitálu
- Nepřímé daně zmenšené o dotace

Zásadní pravidla výpočtu HDP

Byly uvedeny 3 metody výpočtu HDP:

1. Výdajová
2. Výrobní
3. Důchodová

Všemi výše uvedenými třemi metodami se musí dostat vždy stejný výsledek.

Příští cvičení

- Nominální a reálný HDP
- Deflátor HDP
- Hrubý národní produkt